

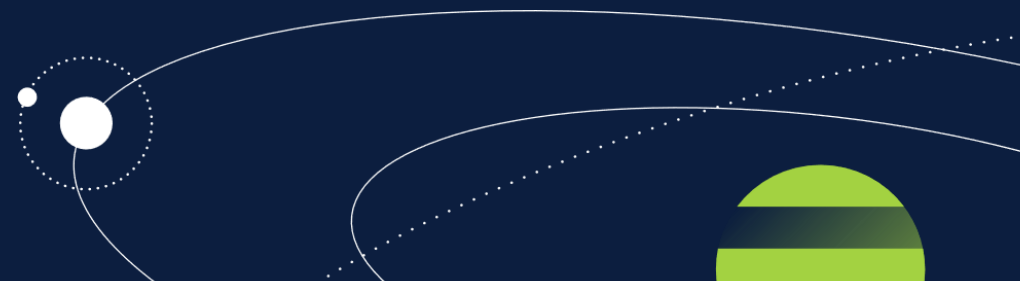
Viešųjų pirkimų
savaitinis naujienlaiškis

2024 m. kovo 11-17 d.

2024 m. 12 savaitė

Turinys

1. Savaitės komentaras
2. Teisės aktų pakeitimai
3. Institucijų aktualijos
4. Teismų praktika

Savaitės komentaras

Mielieji,

pavasaris įpusėjo ir viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo pokyčiai aprimo. Vis dėlto suaktyvėjo ginčų nagrinėjimas teismuose, todėl šįsyk pristatome 4 Lietuvos apeliacinio teismo nutartis.

Po 2024-01-04 kasacinio teismo nutarties dėl melagingos informacijos, pastarasis klausimas vis dažniau atsiduria ant teisėjų stalo. Manome, kad melagingos informacijos nustatymo ir vertinimo klausimas išliks aktualus dar ilgą laiką, todėl vis besipildanti praktika svarbi šalims susiorientuoti taikant VPĮ 46 str. 4 d. 4 p.

Nors ir iš lėto, bet viešųjų pirkimų bendruomenei vis aiškesni tampa atsakymai į klausimus, ką reiškia savo jėgomis atlikti darbai, kokia yra skirtingų įrodomųjų dokumentų reikšmė sprendžiant dėl profesinio pajėgumo atitikties, koks santykis susiklosto tarp statybos ir viešųjų pirkimų teisinius santykius reguliuojančių teisės aktų.

Taip pat pristatome aktualius teisės išaiškinimus dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo ir viešojo pirkimo sutarties pakeitimo.

Dr. Karolis Kačerauskas

„Ellex Valiunas“ partneris, Viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos praktikos vadovas

[Kontaktai](#)

TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI

2024 m. 12 savaitę nebuvo priimta viešųjų pirkimų praktikai reikšmingų teisės aktų.

INSTITUCIJŲ AKTUALIJOS

1. **VPT: informuoja**, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė patikslino valstybių ir teritorijų, kurių tiekėjai laikomi nepatikimais, sąrašą (VPĮ 92 str.). Vyriausybė 2024-03-13 priėmė nutarimą **Nr. 181**, kuriuo patikslino, kad šio sąrašo taikymo išimtis taikoma *Atskirajai* Taivano, Penghu, Kinmeno ir Madzu muitų teritorijai.

TEISMŲ PRAKTIKA

1. Lietuvos apeliacinis teismas: atitiktis profesiniam pajėgumui gali būti paneigta dokumentais, kurie pirkimo sąlygose nebuvo įtvirtinti kaip įrodomosios priemonės, todėl užsakovo pažyma savaime nėra vienintelis įrodymas sprendžiant dėl tiekėjo kvalifikacijos atitikties ir pateiktų duomenų (ne)melagingumo (UAB „Infes“ v. AB „Lietuvos oro uostai“), 2024-03-12

Pirkimo sąlygose buvo įtvirtintas profesinio pajėgumo reikalavimas bent viena sutartimi būti atlikus atitinkamų darbų už tam tikrą vertę. Tiekėjai galėjo pateikti sutartis, kurias vykdė kartu su kitais ūkio subjektais, bet, remdamiesi tokiomis sutartimis, jie privalėjo išskirti savo jėgomis atliktų darbų vertę. Pirkimo laimėtojas pasiūlyme pateikė užsakovo pažymą, o vėliau ir papildomą patvirtinimą apie tai, kad jo įvykdytos sutarties vertė ženkliai (7 kartus) viršija reikalaujamą sumą. II vietos laimėtojas (ieškovas) apskundė konkurso rezultatus, teigdamas, kad iš tiesų Pirkimo laimėtojas savo jėgomis deklaruojamos sutarties vertės darbų nevykdė, kadangi iš viešų SODROS duomenų matyti, jog pas jį nėra įdarbinti atitinkami darbuotojai.

Lietuvos apeliacinis teismas, iš dalies tenkindamas ieškovo apeliacinį skundą, pripažino Pirkimo laimėtojo kvalifikacijos neatitiktį, bet nenustatė, kad buvo pateikta melaginga informacija.

Pirma, Teismas nurodė, kad pagal Pirkimo sąlygas buvo svarbu nustatyti, kokią konkrečiai vertę darbų savo jėgomis atliko pats tiekėjas (savarankiškai), o ne jo pasitelkiami tretieji asmenys (subrangovai) ar jungtinės veiklos partneriai. Šis vertinimas atliekamas ne statybos, o viešųjų pirkimų teisinių santykių kontekste. Dėl to, sprendžiant, ar tiekėjas savo jėgomis atliko atitinkamus darbus, nepakankama įvertinti jo teisę verstis veikla ir šio tiekėjo prisiimamą atsakomybę už galutinį rezultatą, o būtina konkrečiai nustatyti, kokius darbus ir už kokią vertę pats atliko šis tiekėjas. Vien teisė būti rangovu, prižiūrėti statybos darbų eigą ir vadovauti statybos darbams neprilygsta savarankiškam jų atlikimui.

TEISMŲ PRAKTIKA

Antra, Byloje nustatyta, kad Pirkimo laimėtojas pats neturėjo darbuotojų (statybininkų), kurie būtų galėję vykdyti darbus deklaruojamoje sutartyje. Pirkimo laimėtojo įmonėje dirbo tik keli administracijos darbuotojai ir statybos, techninės priežiūros ir statinio projekto dalies vadovai. Atsižvelgdamas į tai, Teismas konstatavo, kad užsakovo pažyma apie ūkio subjekto savo jėgomis atliktus darbus yra nepakankama jo profesiniam pajėgumui nustatyti. Teismo vertinimu, Pirkimo laimėtojo kartu su pasiūlymu ir vėliau patikti duomenys (pažymos, lentelės, paaiškinimai ir kt.) patvirtina statybos darbų atlikimo faktą, bet neįrodo, kad deklaruojamus darbus atliko pats Pirkimo laimėtojas. Pirkimo laimėtojas nepaneigė viešų SODROS duomenų apie jį dirbančių asmenų kvalifikaciją ir atliekamas funkcijas. Pirkimo laimėtojo pasirašomi statybos darbų procese naudojami dokumentai negali patvirtinti jo sukauptos kvalifikacijos.

Trečia, dėl Pirkimo laimėtojo pateiktos informacijos vertinimo kaip melagingos Teismas nurodė, kad vien duomenų neatitiktis tikrovei aplinkybės nepakanka, jei tokia situacija susiklostė dėl teisinio vertinimo. Byloje nustatyta, kad kartu su pasiūlymu Pirkimo laimėtojas pateikė užsakovo pažymą apie įvykdytą sutartį, užpildė lentelę apie savo jėgomis atliktus darbus, t. y. išviešino dalį subrangovų. Ginčo šalių pozicijos išsiskyrė dėl likusios darbų, atliktų savo jėgomis, dalies, šį išsiskyrimą iš dalies lėmė skirtingai aiškinamas statybos ir viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas. Dėl to Teismas negalėjo padaryti vienareikšmiškos išvados apie tai, kad Pirkimo laimėtojas pateikė melagingą informaciją. Be to, Teismo vertinimu, Pirkimo laimėtojas ne siekė suklaidinti PO, o neteisingai kvalifikavo subjektą, kuriems vadovavo statybos darbų procese, statusą. Pirkimo laimėtojo veiksmų vertinimas kaip melagingos informacijos pateikimas būtų neproporcingas.

Lietuvos apeliacinio teismo nutartį skaitykite [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

2. Lietuvos apeliacinis teismas: finansinio-ekonominio pajėgumo, susieto su konkrečia veiklos sritimi, vertimas nepriklauso nuo to, kad perkančioji organizacija atskirai tikrins ir profesinį pajėgumą, nes už pirkimo sąlygų turinį ir tinkamą taikymą atsakingos būtent perkančiosios organizacijos (UAB „Infes“ v. Plungės rajono savivaldybės administracija), 2024-03-15

Byloje kilo ginčas dėl Pirkimo laimėtojo finansinio-ekonominio ir profesinio pajėgumų vertinimo bei pateiktos informacijos pripažinimo kaip melagingos. Ieškovo (**II vietos laimėtojo**) vertinimu, Pirkimo laimėtojo pateikti duomenys apie kvalifikaciją neįrodo atitikties iškeltiems reikalavimams ir yra melagingi. PO laikėsi pozicijos, kad jai pateikti Pirkimo laimėtojo duomenys ir papildomi paaiškinimai pagrindė sprendimo dėl laimėtojo išrinkimo pagrįstumą. Be to, PO nurodė, kad, vertindama tiekėjų ekonominį pajėgumą, neprivalėjo atsižvelgti į su Pirkimu susijusios veiklos sritį, kadangi Pirkimo sąlygose buvo įtvirtintas ir profesinio pajėgumo reikalavimas. Pirmosios instancijos teismas iš esmės patenkino ieškinio reikalavimus, tačiau, išsaugojęs viešojo pirkimo sutartį, PO paskyrė baudą.

Lietuvos apeliacinis teismas, palikdamas nepakeistą pirmosios instancijos teismo sprendimą, konstatavo, kad **(i)** Pirkimo laimėtojas neatitinka iškeltų kvalifikacijos reikalavimų ir **(ii)** jis pateikė melagingus duomenis apie savo pajėgumą.

Pirma, Teismas nurodė, kad, vadovaujantis Teisingumo Teismo išaiškinimais byloje *KRATC (C-927/19)*, tais atvejais, kai pagal pirkimo sąlygas tiekėjai savo pajamų dydį įrodinėja ne bendrai, o tam tikroje srityje, yra tikrinamas ne tik jų finansinis, bet ir profesinis (techninis) pajėgumas. Nagrinėjamu atveju buvo nustatyta, kad vidutinės metinės pajamos turi būti susijusios su atliekamu pirkimu, t. y., statybos darbais, todėl tiekėjai savo patirtį negalėjo įrodinėti kitokio pobūdžio pajamomis. Atsižvelgiant į tai, aptariamo reikalavimo atitiktis galėjo būti įrodinėjama tik pajamomis, gautomis už savo jėgomis (o ne kitų subjektų) atliktus darbus, todėl negalėjo būti pateikiama subrangovų atliktų darbų vertė.

TEISMŲ PRAKTIKA

Antra, Teismas konstatavo, kad nėra pagrindo kitokiam ekonominio-finansinio pajėgumo reikalavimo turinio vertinimui, atsižvelgiant į tai, kad Pirkimo sąlygomis buvo atskirai tikrinamas ir tiekėjų profesinis pajėgumas. PO negali sušvelninti ekonominio pajėgumo vertinimo dėl kitų kvalifikacijos reikalavimų. Toks „dvigubas“ profesinio pajėgumo vertinimas nelaikytinas neproporcingu, juolab už pirkimo sąlygų nustatymą ir laikymąsi atsakingos perkančiosios organizacijos. Galiausiai ekonominis pajėgumas vertinamas ne pagal statybą, o viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus ir juos aiškinančią teismų praktiką. Statybos įstatyme darbų sąvoka neapibrėžta juos atliekančių subjektų ratu, bet tai savaime nereiškia, kad visi darbai buvo atlikti tiekėjo jėgomis.

Trečia, dėl profesinio pajėgumo Teismas pažymėjo, kad tiekėjas turi teisę remtis sutartimi, kurią vykdė ne vienas, tačiau tokiu atveju jis privalo išskaičiuoti kitų subjektų indėlį (darbų apimtį ir vertę) įvykdytoje sutartyje. Tokie patikslinantys duomenys buvo pateikti tik pirmosios instancijos teismui įpareigojus Pirkimo laimėtoją tai padaryti ir buvo jo pateikti pilna apimtimi tik iš antro karto. Iš jų paaiškėjo, kad dalį darbų vykdė anksčiau neišviešinti subrangovai. Tiekėjų pateiktos informacijos vertinimas kaip melagingos nepriklauso nuo neteisingų duomenų pateikimo priešasčių, nes priešingas aiškinimas pateisintų tiekėjo manipuliavimą duomenimis ir subjektyvų teisės aktų aiškinimą. Tiekėjas negalėjo nesuprasti, kad teikia tikrovės neatitinkančią informaciją, kadangi savo jėgomis atliktų darbų vertę išskyrė įrodinėdamas ekonominį pajėgumą.

Ketvirta, Teismo vertinimu, Pirkimo laimėtojo veiksmai laikytini sąmoningu siekiu suklaidinti ir nuslėpti reikšmingą informaciją. Pirmosios instancijos teismo paskirta alternatyvi sankcija rodo ne Pirkimo laimėtojo patikimumą, o siekį nesukelti neproporcingų padarinių. Nors neteisėtus veiksmus atliko Pirkimo laimėtojas, bet pati PO nebuvo pakankamai rūpestinga ir kruopšti tikrindama jo pateiktus duomenis. Pirmiausia PO, o ne teismas, turėjo teisę ir pareigą patikslinančius duomenis išsireikalauti iš tiekėjo Pirkimo procedūrų metu, juolab kad ji neturėjo objektyvių duomenų apie tai, kad Pirkimo laimėtojas sutartį vykdė išimtinai savo jėgomis.

Lietuvos apeliacinio teismo nutartį skaitykite [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

3. Lietuvos apeliacinis teismas: kai perkančioji organizacija neįsipareigoja išpirkti viso kiekio, tiekėjai, pagrįsdami neįprastai mažą kainą, ribojami remtis pajamų ir sąnaudų kryžminiu padengimu (*UAB „Sūduvos statyba“ v. Kauno rajono savivaldybės administracija*), 2024-03-14

PO paprašė pagrįsti tiekėjo neįprastai mažus pasiūlytų darbų įkainius (bendra kaina nebuvo pernelyg maža), išskaidant kiekvieną darbą į sudedamąsias dalis ir pateikiant šių kainas. Vėliau PO papildomai paprašė nurodyti, kaip tiekėjas sugebės įvykdyti šiuos darbus už daugiau kaip 1 mln. Eur be PVM mažesnę nei rinkos kainą: PO skaičiavimu atitinkami darbai verti apie 1,3 mln. Eur, o tiekėjas nurodė jų vertę apie 0,15 mln. Eur., o pagrindime – 0,3 mln. Eur. PO kreipėsi į tiekėją trečią kartą jo prašydama paaiškinti, ar šis į siūlomą kainą įtraukė visus reikalingus darbus. Galiausiai PO atmetė tiekėjo pasiūlymą dėl nepagrįstos neįprastai mažos kainos.

Lietuvos apeliacinis teismas, palikdamas nepakeistą pirmosios instancijos teismo sprendimą, ieškovo ieškinį atmetė.

Pirma, Teismas nurodė, kad pagal teisinį reguliavimą ir teismų praktiką PO turėjo teisę tikrinti ne tik bendros kainos, bet ir jos sudėtinių dalių pagrįstumą. Tai – PO diskrecija, naudojimasis ja negali būti laikomas neteisėtu. Bet kokiu atveju PO turėjo teisę suabejoti pateiktų įkainių pagrįstumu ir kreiptis į ieškovą papildomų paaiškinimų.

Antra, teisės aktai nenustato kriterijų, kuriais remiantis, galima būtų konstatuoti, koks neįprastai mažos kainos pagrindimas yra (ne)pakankamas, taip pat nenustato, kokius konkrečius veiksmus (be savo pačios vertinimo) papildomai privalėtų atlikti perkančioji organizacija tiekėjo pateikto pagrindimo pagrįstumui patikrinti (pvz., skirti ekspertizę), kiek detalčiai turi būti tikrinami neįprastai mažos kainos pagrindimo skaičiuotės atskiri elementai ir jų atitikimas teisės aktų reikalavimams. Neįprastai mažos kainos pagrįstumo ir jį patvirtinančių įrodymų įvertinimas yra perkančiosios organizacijos diskrecijos teisė, nes būtent ji turi įvertinti, ar tiekėjo pasiūlyme nurodyta kaina bus pakankama viešojo pirkimo sutarties tinkamam įvykdymui.

TEISMŲ PRAKTIKA

Trečia, Teismas nesutiko su ieškovu, kad PO pateikta lokalinė sąmata (1,3 mln. vertę atspindintis skaičiavimas) apima ne tik darbus, bet ir medžiagas. Ši sąmata apima pagalbinių medžiagų (pvz., varžtai) vertę, kuri pagal Pirkimo sąlygas neturėjo būti skaičiuojama prie medžiagų vertės. Be to, ši sąmata sudaryta PO naudojantis SISTELA duomenų baze, ji parengta kompetentingo asmens, o tiekėjo pateiktuose skaičiavimuose (kainos pagrindimuose) tik abstrakčiai nurodyta, kad įtraukti visi reikalingi darbai. Tiekėjas savo skaičiavimus grindė metų senumo kainomis.

Ketvirta, Teismas nesutiko su ieškovo argumentu, kad jo siūlytų įkainių pagrįstumą patvirtina pateiktas kito ūkio subjekto komercinis pasiūlymas. Teismas nurodė, kad šis komercinis pasiūlymas ieškovui buvo pateiktas prieš Pirkimo paskelbimą, be to, jis galiojo tik 30 d. Kita vertus, tiekėjo pasiūlyme atitinkami darbai buvo įkainoti apie 0,15 mln. Eur, o gauto komercinio pasiūlymo vertė beveik 0,4 mln. Eur. Teismas nurodė, kad PO lokalinė sąmata nebuvo suabsoliutinta, ji pirmosios instancijos teismo buvo įvertinta kitų duomenų kontekste.

Penkta, Teismas nurodė, kad ieškovas kainai pagrįsti negali remtis aplinkybe, kad pasiūlė neva mažesnę visų darbų vykdymui naudotinų medžiagų kainą (apie 0,5 mln. Eur). Teismas pažymėjo, kad su Pirkimo laimėtoju numatyta sudaryti preliminariąją sutartį, o konkretūs užsakomų darbų kiekiai paaiškėtų kvietimuose sudaryti pagrindines sutartis; darbai gali būti užsakomi kelis kartus; pagrindinės sutarties sudarymas priklauso nuo PO turimo finansavimo; pagrindinės sutarties sudarymas nėra privalomas. Darytina išvada, kad PO neįsipareigojusi įsigyti viso darbų kiekio, taigi tokiu atveju nebūtų įsigijami ir ieškovo mažesne verte įkainotos medžiagos. Vadinasi, ieškovo prognozė medžiagų kaina padengti mažesnius darbų įkainius gali neišsipildyti. Bet kokiu atveju ieškovo nurodytas planuojamas pelnas iš medžiagų nepadengtų skirtumo, susidarancio dėl darbų vertės, mažesnės už rinkos.

Lietuvos apeliacinio teismo nutartį skaitykite [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

4. Lietuvos apeliacinis teismas: perkančioji organizacija, siekdama apsiginti nuo rangovo reikalavimo dėl nenumatytų aplinkybių padidinti viešojo pirkimo kainą, turi pateikti konkrečius įrodymus, o ne remtis bendrais statistikos duomenimis (UAB „Šiaulių plentas“ v. Lietuvos automobilių kelių direkcija), 2024-03-14

Rangovas su PO sudarė viešojo pirkimo sutartį 2021-08-25, ji turėjo būti baigta iki 2022-06-08. Sutarties vykdymo metu šalys nesutarė dėl darbų kokybės. Šį ginčą šalys išsprendė sudarydamos 2022-09-09 papildomą susitarimą. Paraleliai šalys sprendė klausimą dėl sutarties kainos padidinimo. Nesuradus abi šalis tenkinančio sprendimo, rangovas kreipėsi į teismą dėl dalies sutarties kainos padidinimo, šį poreikį siejo su medžiagų ir kitų resursų pabrangimu, kurį sukėlė nenumatytos aplinkybės – karo veiksmai Ukrainoje (VPĮ 89 str. 1 d. 3 p.). Šiam reikalavimui pagrįsti rangovas pateikė detalius skaičiavimus.

Lietuvos apeliacinis teismas, palikdamas nepakeistą pirmosios instancijos teismo sprendimą dėl Sutarties kainos padidinimo, PO apeliacinį skundą atmetė.

Pirma, Teismas nurodė, kad šalių ginčas yra nagrinėjamas pakartotinai. Pirmą kartą bylą nagrinėjęs Teismas konstatavo, kad abi Sutarties šalys atsakingos už tai, kad darbai nebuvo užbaigti laiku, todėl netaikytina Sutarties nuostata, pagal kurią kainą nekeičiama nustatčius rangovo kaltus veiksmus. Kartu pirmą kartą bylą nagrinėjęs Teismas nurodė, kad egzistuoja VPĮ 89 str. 1 d. 3 p. taikymo pagrindai, bet dėl jų turi spręsti rangovo ieškinį atmetęs pirmosios instancijos teismas.

Taigi, pakartotinai šalių ginčą sprendę teismai tik nagrinėjo klausimą, ar rangovas pagrindė kainos padidėjimo (padidinimo) dydį.

TEISMŲ PRAKTIKA

Antra, Teismas nurodė, kad pagal teismų praktiką rangovas, be VPĮ 89 str. 1 d. 3 p. nustatytų sąlygų, turi patikimai įrodyti viešojo pirkimo sutarties kainos padidinimo pagrįstumą. Dėl to būtent rangovui tenka pareiga įrodyti, kad šalių ekonominė pusiausvyrą išsikreipė tiekėjo nenaudai taip, kad jos neišlygina Sutarties nuostatos dėl kainos indeksavimo. Teismas nurodė, kad rangovas įrodė, jog Sutarties vykdymo apsunkinimas kilo dėl išorinių aplinkybių, o PO šios aplinkybės nepaneigė.

Trečia, šalių ginčas susijęs su Sutarties vykdymu, todėl nagrinėjama Byla nepriskirtina prie nedispozityviųjų ginčų, kuriuose teismai įgyvendina didesnės iniciatyvos pareigą. Dėl to kiekviena šalis, įgyvendindama savo teisių gynybą, atsakinga už jos poziciją pagrindžiančių aplinkybių įrodinėjimą. PO neįrodė, kad Sutarties kainos keitimas pagal joje įtvirtintas indeksacijos taisykles atitiktų teisingumo ir proporcingumo principus, todėl neįvykdė įrodinėjimo pareigos, o naujus įrodymus pateikė tik su apeliaciniu skundu. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai šalių ginčą sprendė pagal byloje surinktus įrodymus.

Ketvirta, Teismo vertinimu, bendri statistiniai duomenys yra aktualūs sprendžiant dėl viešojo pirkimo sutarties pakeitimo VPĮ 89 str. 1 d. 1 p., o ne 3 p. pagrindu. Viešojo pirkimo sutarties kainos pokytį lemia ne tik bendrasis kainų indekso pokytis, bet ir kiti parametrai (pvz., darbo užmokestis), tiesiogiai nesusiję su karu Ukrainoje. Teismas nurodė, kad rangovas savo reikalavimui pagrįsti galėjo naudoti Sistelos duomenimis, juolab PO nepateikė šiuos duomenis paneigiančių įrodymų. PO neįrodė, kad rangovas neįdėjo maksimalių pastangų vykdydamas Sutartį. Teismas konstatavo, kad rangovas neturėjo pareigos iš anksto įsigyti darbams atlikti reikalingomis medžiagomis. Medžiagų kainų svyravimai yra įprastas reiškinys, jų riziką prisiėmė rangovas, juolab Sutartyje buvo įtvirtinta, kad kaina perskaičiuojama, jei ji didėja daugiau kaip 4 proc.

Lietuvos apeliacinio teismo nutartį skaitykite [čia](#).

Viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos praktika

Patikimos rekomendacijos visais viešųjų
pirkimų proceso klausimais.

[Susipažinkite su komanda](#)

Plačiau apie „Ellex Valiunas“ – ellex.legal/lt

